

#ONZETAAL

Prat mee over allerlei kwesties op onze digitale media.

HET HOHO-DUO EN ANDERE STELLETJESNAMEN

SASKIA AUKEMA - REDACTIE ONZE TAAL

Je kunt laten zien dat je een stel bent door je trouwringen te tonen, maar het kan ook met een goede stelletjesnaam: één benaming voor jullie allebei. Hoe kies je zo iets? We vroegen de lezers van onze digitale media om inspiratie en kwamen tot deze vijf tips.

Doordenk de naam uitverwig
Als het goed is, gaat jullie stelletjesnaam net zo'n tijd mee als jullie liefde: lang dus! Denk er dus uitgebreid over na, zoals Herman en Hilde deden: "Wij ondertekenen gemeenschappelijke communicatie steeds met H? oftewel H-kinderaat. Staat voor onze voornamen HHd (en niet H+H omdat we vinden dat we als stel veel meer zijn dan onze som). Vandaar ..."

Smelt samen
Een beetje symbiotisch stel gebruikt ook elkaars letters. Maak iets lekers van de voornamen: Brandy (Bram en Sandy), Rose (Roel & Sebastiaan), Sasjini ("met bijpassende emotie"), Saskia en Jimi) en Nicotine (van Nico en Jantine: "zo verslaafd waren wij aan

elkaar"). Leef je uit met achternamen: Benvroeg (Benschop en Vroegop), Hoeksteen (Van Hoek en Van der Steen) en Vloetbal (Van der Vloet en Van Ballegoij). Neem elkaars hobby's serieus, zoals het Hoho-duo (hoorn en hobo). En wees voorbereid op gezinsuitbreiding: omdat Jasper en Myrthe al Team Janny waren, was een goede naam voor de baby stel bedacht: Oliver.

Of blijf als individu herkenbaar
Wil je toch liever als persoon zichtbaar blijven? Kies dan voor initialen. Bij C&A is er bijvoorbeeld duidelijk een plekje voor Cees en voor Annelies. En zo zijn Mathieu en Mieke de M&M's, Ellen en Edward E2, Jan en Janneke de twee J's, Maxim en Manon (die elkaar ontmoeten in Amsterdam) M&X&M en Tjerk en Tjeerd Dubbelje (van dubbel j).

Presenteer je als meervoud
Doe als de Mellandjes, maar dan origineler. Neem een voorbeeld aan de Pollewopjes (familie Pol), de Bijtjes

(voor de familie Bijen: "voor ons beiden"), de Eterbakkerjes (de familie Bakker, die "van klieem houdt"), de Jongebloemmerjes (familie De Jong en Blom), de Gonnies (Gonnie: "Kennelijk ben ik de baas in huis") en de F'sjes ("Onze achternaam is Ververs en dat kun je doen met de F's-toets op je laptop").

Draag de naam met trots
Ja, wij hebben ze ook gehoord: de mensen in de sociale media die koppels met stelletjesnamen uitmaken voor Jut en Jul, en woorden gebruiken als *jeuk* en *krabbel*. Neger die geïmagineerde stelletjesnaam met trots en gebruik die van wif-netwerk tot deurbel. Jan en Joke: "Gemeenschappelijke berichten, elektronisch of een ansichtkaartje, ondertekenen we vaak met JanJoke. Het stond ook ooit met plakletters op onze kleine eend, zodat we met recht tegen onze voorganger konden zeggen: u rijdt voor JanJoke."

Met dank aan reageren op

VERGETEN FOUTEN

In de komende nummers belicht taalkundige Marten van der Meulen telkens een taalfout die ooit voor voortwaardigheid zorgde, maar inmiddels in de vergetelheid is geraakt.

Te voorbarig

Zoals wel meer taaladviseurs had de bekende taalkundige Charivarius (Gerard Nols Tremité, 1870-1946) het niet zo op woordcombinaties die een overbodige verduubeling bevatten. Sommige van de door hem gehelpte pleonaasmen zijn herkenbaar. Zo zegt hij over nuttelose verspilling dat "verspilling altijd nutteloos is", over buitenlandse reizen naar *Spanje en Amerika* dat reizen naar die landen "altijd buitenlands" zijn, en over een moeilijke impasse dat impasses natuurlijk "altijd moeilijk" zijn. Maar één voorbeeld kende ik niet. In zijn boek *Is dat goed Nederlands?* (1940) schrijft Charivarius onder het kopje "Enige bijzondere pleonaasmen":

Te drukt overmaat uit. De koppeling van te aan een woord dat overmaat uitdrukt vormt dus een pleonaasme: voorbarig is te vroeg, te voorbarig is te te vroeg.

Als je het zo bekijkt, zit er wel wat in. Toch wordt deze 'fout' maar heel zelden genoemd: naast bovenstaand voorbeeld vond ik in taaladviesboeken na 1900 maar

TYPISCH VLAAMS

Geldbeugel

Kloek maatregelen om het klimaat te redden? Allemaal goed en wel, maar het is de kleine man die in zijn geldbeugel zal moeten tasten, lees ik in de krant. In een Vlaamse krant, welteverstaan, want Nederlanders kennen geen 'geldbeugel'. Die hebben een 'portemonnee'.

De meeste Vlamingen lopen evenmin met een geldbeugel op zak, moet ik gauw zeggen. Als die al ter sprake komt, dan is dat op een briefje bij de ingang van een speelplein: 'Gisteren hier verloren: oranje geldbeugel met zilveren sluiting. Beloning voor de eerlijke vinder.' Of in een proces-verbaal door een houterige agent opgesteld: 'Een geldbeugel, bevattende een aanzienlijke geldsom.'

Geldbeugel is een ietwat ouderwets schriftelijk woord geworden, bedacht aan het eind van de negentiende eeuw door mensen die vreemd (in dit geval Frans) aandoende woorden wilden weren uit het Nederlands. Een purisme dus voor *portemonnee*, dat nog maar enkele tientallen jaren oud was. Voorden stak men zijn centen in een 'beurs' of een 'buidel'.

Waarom heeft geldbeugel niet het hele taalgebied veroverd, maar is het gestruikelde over de landsgrens? Stel dat het woord in Zuid-Afrika belicht was, dan hadden we het bewonderd zoals *lugreling* ('airco'), *duikweg* ('tunnel'), *naskeermiddel* ('aftershave') en *omgevingbewaking* ('milieubescherming'). Maar omdat het Vlaamse woortje heeft, is het tientallen jaren lang in eigen land door strenge leermeesters bespot en verketend als 'slacht Nederlands'. Niet zoals *regenscherm* ('paraplu'), *stortbad* ('douche'), *uitsluitrum* ('etage'), *broekkousen* ('maillots'), *voetpad* ('trottoir') en de *droogzwierder* ('centrifuge').

Het mocht nog zo'n mooie en gepaste benaming zijn, als ze in Nederland niet begrepen werd, kon je ze maar beter afderen. Generaties Vlaamse scholieren hebben taalzuiveringslijstjes moeten leren en moeten toepassen. Zeg niet 'lidgeld', zeg 'contributie'. Zeg niet 'signalisatie', zeg 'bewegwijzering'. Zeg niet 'uitschuiver', zeg 'uitglijder'. De keurige Vlaming was er een die sprak als een Nederlander, zelfs in het centrum van Antwerpen of Gent.

Daar zijn taaladviseurs gelukkig van teruggekomen. Ze gaan nu op zoek naar wat in 'Belgisch Nederlands' tot de standaardtaal behoort. Maar de antipurisme-politiek lijkt wel nog succes te hebben. In de voorbije twintig jaar zijn de genoemde woorden in kranten steeds zeldzamer geworden, en geldbeugel kom je voornamelijk nog tegen als metafoor – net zoals je in Nederland buidel alleen ziet in *de buidel tasten*.

Als je trouwens nog 'kuisperspers' en 'uitstaalkaas' met 'broekiekousen' wilt zien, moet je naar Zuid-Afrika.

LUDO PERMENTIER

YPE

Klik om te bekijken in fullscreen

te vroeg, is te te vroeg."

twee andere vermeldingen. De bekende journalist J.L. Hellingrind noemt hem in 1993 in een lijstje met pleonaasmen, en Peter Nieuwenhuijsen vermeldt hem in zijn boek *Beter Nederlands* (1990). Interessant is dat Nieuwenhuijsen een vrijwel identieke fout noemt: *te prematuur*. Ook *prematuur* betekent namelijk 'te vroeg'. Wanneer we naar het taalgebruik zelf kijken, dan valt op dat de 'fout' al flink oud is. Zo staat er in de *Oprechte Haarlemse courant* van 8 november 1678:

Men begint weder van een tweede Cassatie te spreken, speciaal over de Rayters (...), maar dit is noch te voorbarig.

Dit is zeker geen geïsoleerd voorbeeld: de woordcombinatie komt door de jaren en eeuwen heen herhaaldelijk voor. Sterker nog: wanneer we kijken in *COW* ('Corpora from the Web', een enorme verzameling online beschikbare teksten), dan zien we zelfs dat te het meest voorkomende woord direct vóór *voorbarig* is. Toch vinden we ook nog genoeg voorkomens zonder te, netjes zoals Charivarius het zou hebben gewild. Concluderen dat de fout gewonnen heeft, is dus (te) voorbarig.

MARTEN VAN DER MEULEN